

Llibres i música en temps de desassossec

Vigilar i castigar: pensar l'experiència de confinament

La situació de confinament generalitzada ens ha dut a desempolsar aquella carpeta amb apunts i notes de lectura de Foucault, que mai havíem acabat d'amagar gaire. Són de sobres conegudes les reflexions sobre el poder del filòsof francès. En aquest sentit, i sense ànim de reproduir-les de manera fidedigna, voldríem emprar algunes de les eines que proposa per disseccionar l'experiència d'aquestes últimes setmanes.

D'entrada, Foucault ens convida a deixar de veure el poder com una capacitat que s'exerceix verticalment (del monarca als súbdits, dels partits polítics als ciutadans, dels sindicats als seus afiliats). La nostra existència està permanentment entreteixida per múltiples 'relacions de poder', una relació que es dona en cada ocasió en què 'es fa fer'. També resulten remarcables les investigacions realitzades per Foucault al voltant de les transformacions històriques de la naturalesa del poder. D'una societat disciplinària, basada en un ensinistrament dels cossos pel que aquests esdevenen 'normals' (per mitjà de la seva reclusió a l'hospital, la fàbrica, la presó, la caserna militar i l'escola, totes elles institucions creades entorn al segle XVIII) passem a una societat de control. El poder deixa de manifestar-se negativament, limitant, coartant, per passar a exercir-se de manera subtil, suggerint, seduint, conformant la subjectivitat. Es tracta d'un tipus de poder, aquell propi de les nostres societats, que s'aplica sobre la vida de l'individu, delimitant el camp de la seva experiència possible (sota la forma, per exemple, d'una política dels desitjos en el camp de la sexualitat). Des d'aquesta perspectiva, sembla que no hi hagi defora possible.

Dit això, què és el que posa de manifest l'actual limitació de la nostra llibertat de moviment? Què és el que ens resulta tan incòmode? Al nostre parer, en les mesures adoptades pel govern percebem un retrocés en la fesomia del poder. Acostumats a pensar que som responsables de les nostres accions i decisions, que allò que desitgem és nostre, constituïts per un poder que ens sedueix subreptíciament, se'ns obliga de sobte a romandre clausurats: ja no hi ha la *república independiente de mi casa*. No es tracta només que percebem casa

nostra com una presó, sinó que aquesta es converteix alhora en escola (de les famílies amb nens), fàbrica (lloc de treball), hospital o residència (en el cas de conviure amb persones malaltes i/o amb gent gran). I, en alguns entorns familiars, l'experiència de reclusió pot viure's com un règim militar.

La nostra residència s'ha transformat en una institució disciplinària i els únics moviments que ens són permesos menen a l'hospital, al lloc de treball o a qualsevol espai pensat per assegurar el manteniment del nostre cos com a entitat per continuar disciplinant (tendes d'abastament d'aliments). La major part de contrapartides que rebíem en el si de la societat de control (a grans trets, una il·lusió de llibertat entesa com capacitat permanent de consum d'entreteniment) han vist minvada la seva influència en el nostre dia a dia, de manera que l'únic que queda, la disciplina del poder, se'ns fa incòmode i, en alguns casos, insuportable. És un dels fenòmens que estan tenint lloc a l'àmbit educatiu: un cop esvaïts els focs d'artifici de l'educació pel segle XXI ens veiem confrontats amb allò a què sembla reduir-se la tasca docent: trobar mecanismes per justificar la nota que ens veiem obligats a posar a final de curs.

La situació de confinament evidencia l'obsolescència del poder que limita (tal vegada, que no va acabar de desaparèixer mai). I àdhuc la vanitat dels desitjos, d'allò que se'ns proposa en compensació per la nostra vida. En vistes de l'experiència actual, potser la pregunta més impertinent seria plantejar-nos fins a quin punt podem dir de la nostra vida que és 'nostra'. Totes aquestes qüestions fan de Foucault el *trending tòpic* d'aquestes setmanes.

Àlex Mumbrú Mora (Departament de Filosofia)
Bellaterra, a 8 de juny de 2020